

SZEMLE

HORVÁTH GERGELY – KATONA ANDRÁS – MAKAI JÁNOS (SZERK., 2025):
TÉNYEK ÉS EMLÉKEK A CSEPELI TANÁRKÉPZŐRŐL 1975-1983: AZ EGRI
FŐISKOLA KIHELYEZETT TAGOZATA BUDAPESTEN. ESZTERHÁZY
KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM, LICEUM KIADÓ, EGER.

Falus Tamás: Volt egyszer egy tanárképző főiskola – Csepelen

<https://doi.org/10.71157/upsz.2025.09-10.10>

Fél évszázada hívták életre az egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola Budapesti Kihelyezett Tagozatát, mely 1979-től öt éven át bocsátotta ki végzős diákjait. Az 1975 és 1983 között működött jeles intézmény idővel nevéssé vált tanárokat, más értelmiségi hivatást választó embereket indított útjára. Köztük szociológust, nyelvészt, író, költőt, újságíró. A főiskola történetét hitelesen vázolja fel egy 2025 őszén megjelent színvonalas kötet.

Hányas busz indult a csepeli Tanácsház térről a Tejút utcai főiskolára? (Az 59-es és az 59A.) Hol volt A Cépület? (A Csepel Művek területén.) És melyik volt a Hépilet? (A főiskola közelében lévő, *Horizont* nevű vendéglátóipari egység.)

Ilyen és ehhez hasonló, olykor humoros kérdéseket kaptak írásban a könyvbemutatóra a résztvevők 2025. szeptember 13-án, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum dísztermében. A helyiségben helyet foglalók mindegyike kapásból tudta a válaszokat. Ők ugyanis, vagy százan, nem mások voltak, mint a tanárképző egykori diákjai, tanárai.

TÉNYEK ÉS EMLÉKEK

Tények és emlékek a csepeli tanárképzőről a címe a kötetnek, és Az Egri Főiskola Kihelyezett Tagozata Budapestén (1975–1983)

alcímet viseli. A könyv a Libelli Historiae Academiae Agrimensis sorozatának tizennegyedik darabja. A Liceum Kiadó gondozásában, dr. Makai János főiskolai tanár (EKKE Történelemtudományi Intézet) szerkesztő gondozásában több mint két évtizede megjelenő kiadványok célja, hogy felvázolják az egri tanító- és tanárképzésért felelős intézmény történetét, részben a főszereplők, vagyis a tanárok, hallgatók, sőt a nem tanári munkakörben foglalkoztatottak visszaemlékezéseivel.

A Főiskolából lett Eszterházy Károly Katolikus Egyetemen ma már kevesen emlékeznek arra, hogy az intézmény jogelődje volt a csepeli tanárképző is. Pedig vagy ezer egykori hallgató, tanár és ott dolgozó életben, szívében és lelkében örök nyomot hagytak az akkori főiskolai évek. A könyvben is szereplő statisztikai adatok szerint pontosan 790 hallgató szerzett diplomát

1975 és 1983 között a hivatalosan *Egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola Budapesti Kihelyezett Tagozata* nevet viselő felsőoktatási intézményben. Emellett vagy másfélszázan voltak ott oktatók, és több mint ötvenen adminisztratív vagy technikai munkakörben, főállásban tevékenykedtek Csepelen.

ŐSZINTÉN A MÚLTROL

A kötetben tizenegy egykori tanár és hét hallgató idézi fel a múltat, hol a lehető legobjektívebben, hol a lehető legsubjektívebben, de mindvégig őszintén. És ez a jó! Mert kellene az idézetek az alapítás hivatalos irataiból, ám kellene azok a visszaemlékezések is, amelyek a csepeli hétköznapi hangulatát idézik fel. Színes előadásokét és szürke HÉV-utazásokét, kötelező építőtáborokét és szabadon választott kirándulásokét.

Az őszinte gesztusok egyike, hogy a könyvben beszámolnak arról is, hogy bár az egykori hallgatók többsége a közoktatást szolgálta általános- vagy – továbbképzést követően – középiskolai tanárként, akadtak, akik más értelmiségi pályán találták meg boldogulásukat. Neves íróként, újságíróként, tankönyvíró-nyelvészként, muzeológusként, irodalomtörténészként, oktatáskutatóként, szociológusként, pszichológusként. Ami mind azt bizonyítja, hogy a csepeli tanulmányok azok számára is remek alapot jelentettek, akik végül nem a tanári pályát választották, vagy idővel pályát módosítottak.

ÚT A TEJÚTIG

A kiadvány első fejezetét dr. Katona András nyugalmazott főiskolai docens jegyzi, aki

történelmi precizitással foglalja össze a csepeli tagozat megszületésének hátterét. Történetének nyomon követésekor találon használja a *kálvária* szót; önálló budapesti tanárképző főiskola létrehozásáról az oktatáspolitikai akkori irányítói ugyanis hallani sem akartak, s végül kompromisszumként lett a megvalósuló intézmény kihelyezett tagozat. Azé az egri főiskoláé, mely erőteljes politikai nyomásra volt kénytelen 1969 végén felvenni a Vietnámi Demokratikus Köztársaság néhány hónappal korábban elhunyt vezetőjének nevét.

A kálvária folytatódott, amikor a fővárosban helyet kellett szorítani a főiskolának. Akadt olyan kiszemelt gimnáziumi épület, melynek épp a tanulói álltak ellent. (Vélhetően joggal.) Végül sikerült egy iskolai épületpárt találni, melyben egy általános- és egy szakközépiskola működött – Csepelen, a Tejút utcában. Az ikerépületet azonban alaposan át kellett alakítani, hogy elláthassa felsőoktatási feladatát. Ez több-kevesebb sikerrel meg is történt. (A több sikerről bizonyára a politikusok szóltak, a kevesebbet pedig a hallgatók saját bőrükön tapasztalták meg, akik helyhiány miatt bizonyos órákra kénytelenek voltak a Csepel Művek egyik irodaépületébe átutazni.) Az oktatásirányításnak mindenesetre sikerült magát abba az illúzióba ringatni, hogy munkáskörületbe integrált egy felsőoktatási intézményt.

A személyi és a tárgyi feltételek megteremtése mindenesetre rendkívül nehéz feladatnak bizonyult. A szerző illő módon emlékezik meg a nyelvészprofesszor Bencédy Józsefről, akit a tagozat megszervezésével, majd irányításával bíztak meg, és aki nemcsak 1983-ig, hanem az ELTE-hez kapcsolódást követően egészen 1987-ig volt az intézmény vezetője.

TANÁRI EMLÉKEZETEK

Talán a kiadvány két „legerősebb” fejezete a *Csepeli emlékek*, és a *Hallgatói emlékmorzsák*, melyekben hat egykori csepeli tanár és hét volt hallgató mesél a ma már legendásnak tartott évekről.

Hajdú Péter filozófiaoktató Bencédy Józsefet „cár atyuskának” nevezi, aki „ravasz, konok kismanóságának” köszönhetően végigvitte, hogy a fővárosnak is lehessen tanárképző főiskolája. Egykori tanártársairól pedig azt írja, hogy egyfajta „menekültként” kerültek a főiskolára, akiknek helyzete máshol valamilyen okból tarthatatlanná vált. Ez a jelző azonban ebben az esetben (az akkori rendszerben) egyáltalán nem negatív. „Kinek-kinek itt adódott egy esély az előzőnél reménytelibb újrakezdésre.”

Závodszy Géza, a történelemtanszék jeles oktatója (a kilencvenes évek főigazgatója az ELTE-korszakban) meghatóan ír Eperjessy Gézáról, a tanszék alapító tanáráról, tankönyvszerzőről, aki „párton kívüliként” kaphatta meg megbízatását. „Mindenkít megnyerő, derűs, nyitott személyisége” és tudása joggal tette őt a hallgatók egyik kedvencévé.

Mivel a szovjet birodalom jelenléte Magyarországon „öröknek” látszott, Salamon Konrád, aki a huszadik század történetét tanította, fontosnak tartotta diákjainak is hangsúlyozni előadásain, szemináriumain, hogy már sokféle társadalmi, politikai rendszer létezett az emberiség történetében, de előbb-utóbb mindegyik idejétmúlttá vált, megbukott. Még a 150 éves török uralom is. Mint írja, ebből számos kellemetlensége adódott, de végül nem bocsátották el.

Victor András, aki kémiamódszertant tanított, arra is figyelt, hogy a magyar iskolarendszer léghőre ne hasonlítson a katonaságéhoz.

Horváth Gergely, a földrajz tanszék tanára ugyanúgy futott reggelenként, hogy elérje az 59-es buszt, mint tanítványai. Bevallása szerint utált vizsgáztatni és felvételiztetni. Jó hangulatú belföldi és külföldi terepgyakorlatokat tartott, ám az utóbbiakról megjegyzi: „egy időre az otthoni komfortot is el kellett felejtetni”.

Pálfalvi Józsefné írása a matematikatanár-képzés új, budapesti modelljéről szinte minitanulmány.

A kötetben elolvashatjuk négy egri kötődésű oktató – Cs. Varga István, Milkovics István, Szombatiné Kovács Margit és Széplaki György – visszaemlékezését is.

HALLGATÓI EMLÉKMORZSÁK

Az egykori diákok visszaemlékezése különösen azok számára idézi újra a régmúltat, akik átélték az akkori évek eseményeit. A tanítási gyakorlatokat, a szemináriumi vitákat, az izgalmas előadásokat – és a talán még izgalmasabb pingpongcsatákat az aulában. Akik olvasták az *INDULÓ*, majd *Kérdőjel* (így írva: ?) című iskolaújságokat, akik ott ültek a főiskolai színjátéskör, a Theátrum Chemotox előadásain.

Szó esik a beszélgetős töriszemináriumok szabad véleményformálási lehetőségéről, az oroszosok nagy tapasztalattal járó leningrádi nyelvi továbbképzéséről, a töriszakosok 1981-es, megrázó élményekkel is járó erdélyi kirándulásáról. A volt „hosi-misiseknek” máig élő emlékei vannak az

izsáki őszi tábor esős szőlőszüreteiről és hidegvizes tisztálkodásáról.

A hallgatók, akik megtisztelték a kötetet írásukkal: Lőkös Ildikó, Papné Tompa Andrea, Fülöpné Sipos Annamária, Radó Gabriella, Winkler Ágnes, Petres Katalin, Kaposi József.

A kötet zárófejezete szinte jegyzőkönyvszerűen számol be a 2024. októberi emlékülésről, melyet volt tanárok és diákok tartottak a főiskola egykori épületében, a csepeli tagozat alapítólevele 1974. decemberi megszületésének fél évszázados évfordulója alkalmából.

A VÉG

S hogy mikor és miért ért véget ez a szép-reményű csepeli időszak? Dr. Horváth Gergely nyugalmazott főiskolai tanár és dr. Katona András – akik egyben a kötetet szerkesztőként is jegyzik – még bevezetőjükben pontos történeti háttérrel adnak arról, hogyan folytatódott a tanárképzés 1983-at követően. Önálló intézménnyé ekkor sem válhatott a tagozat; az ELTE negyedik kara lett belőle, s elköltözött Csepelről. Előbb Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Karként (ÁITFK) működött, majd 1989-től Tanárképző Főiskolai Kar lett (TFK). Székhelye mindvégig a főváros VII. kerületében, a Kazinczy utca 23–27-ben volt. A főiskolai kart végül 2003-ban szüntették meg. Tanszékeit végleg felszámolták, majd a képzést is, a bolognai átálásra hivatkozva. Az utolsó főiskolai évfolyam 2008-ban végzett.

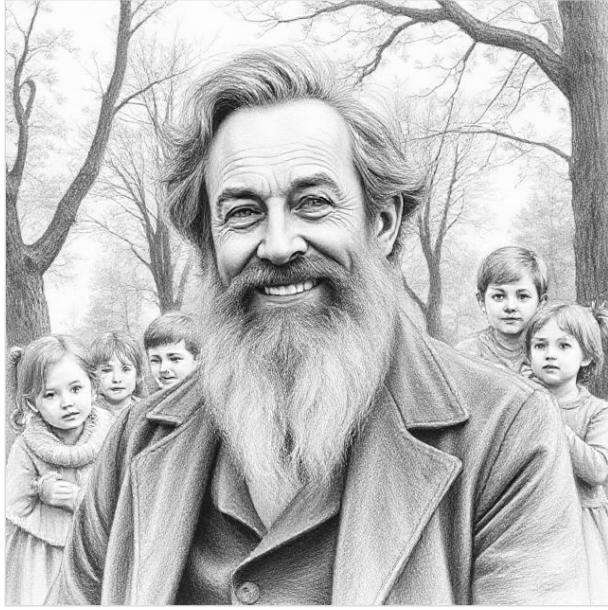
HIÁNYPÓTLÓ KÖTET

A kiadványt a későbbi oktatáskutatóknak fontos forrást jelentő melléklet zárja. Ebben helyet kapnak a budapesti főiskolai tanárképző tagozat alapításának dokumentumai, s szerepel a tanárok, a nem oktató dolgozók és a végzett hallgatók névsora. Miniportréban ismerhetjük meg a nevéssé vált csepeli tanítványok életútját, és hosszabb portréban a szerzőkét. Emellett statisztikai adatokat böngészhetünk a hallgatói létszám alakulásáról az évek során az egyes szakpárokon. A kötetet a sajtómegjelenések felsorolása, bibliográfia és névmutató teszi teljessé.

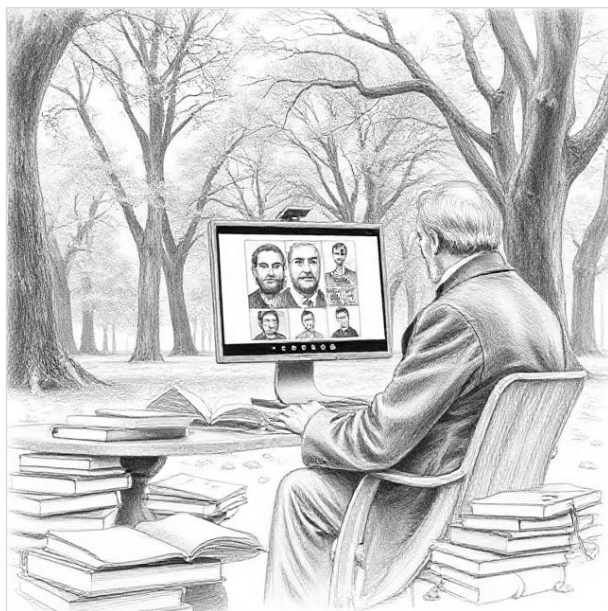
Az almanachnak is tekinthető hiánypótló kötet oktatás- és pedagógiatörténeti jelentőségű, mert alaposan, színvonalasan dolgozza fel a magyar tanárképzés egy olyan időszakát, mely sokak számára eddig sötét foltnak számított a magyar oktatási rendszerben. A visszaemlékezések pedig élővé és átélhetővé teszik a sok évtizeddel előtti képzés mindennapjait. Ezt segítik azok az egykori hallgatóktól gyűjtött, ma már dokumentumértékűnek számító fényképek is, melyek bár fekete-fehérek, színesítik a kiadványt.

*

A bemutatón jelenlévők megkapták ajándékba a könyvet, melynek mindannyian szereplői. S akik egyben főszereplői voltak azoknak a – ma már legendásnak és történelminek – számító főiskolai éveknél. Többek között e sorok írója is, aki természetesen különös érdeklődéssel, izgalommal és meghatódva olvasta a könyv minden egyes lapját.

Híres tró a liminalitásban, emberekkel (1)

Híres tró a liminalitásban, emberekkel (2)